1939 ий
27
МАРТ
№ 28 (527)
АКШЕ 5 ЫР.

9-ше ИИ ЛЕКТЕШ

Чыла элласе пролетарий-шамыч, ушныза!

РВЕЗЕ КОММУНИСТ

ВЛКСМ МАРОБКОМ ден ГОРКОМ ОРГАН

ВСЕСОЮЗНЫЙ КОММУНИСТИЧЕСКИЙ (большевик-шамыч) ПАРТИЙЫН XVIII С'ЕЗДШЕ

СССР КАЛЫК ОЗАНЛЫК РАЗВИТИЙЫН КУМЫШО ПЯТИЛЕТНИИ ПЛАНЖЕ

(1938—1942 ий-шамыч)

В. МОЛОТОВ ЙОЛТАШЫН ДОКЛАДШЕ ПОЧЕШ ВКП(б) XVIII С'ЕЗДЫН РЕЗОЛЮЦИЙЖЕ

(ЕДИНОГЛАСНО ПРИНИМАТЛЫМЕ)

I. Кокымшо пятилеткын итогшо-шамыч да кумышо пятилетний планын основной задачыже-шамыч.

1. Кокымшо пятилетний планым (1933-1937 ий) успешно шуктымо дене СССР-ыште кокымшо пятилеткын **основной исторический задачыжым** разрешитлыме—чыла эксплуататорский класс шамычым йӧршеш ликвидироватлыме, айдемым айдеме эксплуатироватлымашым да обществын эксплуататор ден эксплуатироватлыме-шамычлан шелалтмыжым шочыктышо причина-шамычым тичмашын пытарыме. Социалистический революцийын пеш нелэ задачыжым решитлыме: ял озанлык коллективизацийым завершитлыме, колхозный строй йӧршеш пеҥгыдемын. Мемнан элыште „коммунизмын первый фазыжым—социализмым тӱҥ шотышто ыштен шуктымо" **(Сталин)**. Социализмын сеҥымашыжым СССР-ын у Конституциешыже законодательно закрепитлыме.

Производственный фонд-шамычлан, производство орудий-шамычлан да производственный оралте-шамычлан социалистический—государственный ден кооперативно-колхозный—собственность кокымшо пятилетка мучашлан мемнан элысе чыла производственный фондын 98,7 процентше лийын. Производствын социалистический системыже СССР-ын пӱтынь калык озанлыкыштыже безраздельно господствоватлаш тӱҥалын: промышленностьын валовой продукцийже шотышто тудо—99,8 процент, ял озанлыкын валовой продукцийже шотышто, колхозник - шамычын личный подсобный озанлыкышт-ге,—98,6 процент, товарооборот шотышто—100 процент лийын.

Элын экономикыштыже лийше социалистический перестройка дене келшышын, советский обществын классовый структурыжат ваштатлын. СССР-ын социалистический озанлыкыштыже пашам ыштыше пашазе ден служащий-шамыч 1937 ийыште элысе пӱтынь населенийын составыштыже—34,7 процент лийыныт; колхозный крестьянство, кооперированный кустарь-шамыч ден пырля—55,5 процент; армий, тунемше-шамыч, пенсионер - шамыч да моло—4,2 процент. Тыге, але тунамак элысе населенийын 94,4 процентше социалистический озанлык пашаште лийын але тудын дене чак кылдалтын ыле. Населенийын моло ужашыже: кресаньык—единоличник - шамыч, некооперированный кустарь ден ремесленник-шамыч населенийын 5,6 процентше гына ыле. Туддеч вера населенийын тиде ужашыже эше утларак иземын.

СССР-ыште социалистический общество кызыт икте весыжлан дружественный улшо кок класс гыч—пашазе ден кресаньык-шамыч гыч ышталтын, нунын коклаште, тугак нине класс-шамыч ден интеллигенций коклаште грань-шамыч ӱштылтыт, постепенно пытат. СССР-ын шемерже-шамыч моткоч кугу массыштыже бесклассовый социалистический обществын, коммунизмын активный да сознательный строительже улыт. СССР-ыште социализмын сеҥымыже калыкын ожно нигуштат уждымо внутренний моральный ден политический единствожым, коммунистический партий ден советский властьын знамяшт да вуйлатымышт дене шемер-шамычын морально-политический единствоштым обеспечитлен, кудо враждебный класс-шамычын кодшыштым, нунын чуждый влияниййыштым пытарен да ӧрдыж гыч кеч могай враждебный покушений - шамычлан отпорым пуэн кертеш велэ огыл, но тудо мемнан родинан умбакыже кушмыжлан да пеледмыжлан эн сай гарантий, мемнан элыште коммунизмын сеҥымыжлан гарантий лийын шога.

2. Кокымшо пятилеткын главный да решающий **озанлык задачыжым**—СССР калык озанлык технический реконструкций завершитлымашым тӱҥ шотышто шуктымо.

Элын производственно-технический аппаратше вож гычак уэмын, промышленность 1937 ийыште пӱтынь продукцийын 80 процентшым утла первый ден кокымшо пятилеткылаште ыштыме але пӱтынек реконструироватлыме у предприятийла гыч налме; ял озанлыкыште действоватлыше чыла трактор ден комбайнын 90 процентше наре кокымшо пятилеткыште советский промышленность ыштен. Промышленность ден транспорт шотышто кокымшо пятилеткын заданийже - шамычым срок деч ончыч шуктымо. Кокымшо пятилеткым промышленность 1937 ий 1 апрельлан, вес семынже 4 ият 3 тылзыште темен, тидын годым кокымшо пятилеткыштат нелэ промышленность поснак писын кушкын. Кӱртньӧ корно транспортын шупшыктымыжо шотышто кокымшо пятилеткым 4 ийыште эртарен темыме. Ял озанлык продукций шотышто: пырче шотышто, хлопок шотышто—кокымшо пятилеткын пеш важный заданийже-шамычымат тугак эртарен темыме.

1932 ий дене—первый пятилеткын пытартыш ийже дене—таҥгастарымаште промышленностьын продукцийже 1937 ийыште кокымшо пятилетний план почеш 114 процент кушшаш заданий годым 120,6 процентлан кушкын. Кокымшо пятилеткыште промышленность продукцийын кыдал шот дене идалыкыште кушмо темпше, план почеш палемдыме 16,5 процент олмеш, 17,1 процент лийын.

СССР калык озанлыкын чыла отраслььыштыже у техникым успешно овладеватлыше производственный кадр-шамыч кушкыныт. Кокымшо пятилеткын пеш кугу сеҥымашыже — социалистический строительствын чыла отрасльжылан кӱлшӧ ятыр советский интеллигенций кадр-шамычым ыштымаш да калык озанлыкын чыла отраслььыштыже партийный ден непартийный большевик-шамыч гыч у руководящий пашаеҥ-шамычым кумдан выдвигатлымаш.

У техникым освоитлыме шотышто ыштыме успех-шамыч стахановский движенийыште раш ончыкталтыныт. Социалистический соревнованийым да тудын высший формыжым—стахановский движенийым—шарымаш промышленностьышто да калык озанлыкын моло отраслььыштыже труд производительностьын куатле нӧлталтмашкыже конден. Шолдра промышленностьышто труд производительность кокымшо пятилеткыште план почеш 63 процент олмеш 82 процентлан кугемын, а строительство шотышто труд производительность тиде жапыште кокымшо пятилеткын планже почеш 75 процент олмеш 83 процентлан кугемын. Стахановский движенийын нӧлталтмашыже да стахановец-шамычын социалистически-сознательный трудышт шотышто пеш шуко чапле пример-шамыч, нунын труд производительность шотышто показательыштге мемнан чыла предприятий ден учреждениймлаште трудовой дисциплиным вож гычак пеҥгыдемдашлан предпосылкым ыштеныт, тидыже чыла шемерын кӱкшӧ труд производительностьшын непременный условийже да СССР-ыште коммунизмын у куатле кушмашыжлан залог лийын шога.

Кокымшо пятилетний план темымашым обеспечиватлашлан враждебный классовый элемент-шамычын кодшышт ваштареш, калык озанлыкыште, культурный строительствыште, пӱтынь политический илышыште враждебный классовый влияний-шамыч ваштареш кучедалмашым организоватлаш кӱлеш ыле. Тидлан, эн ончычак, социалистический, государственный ден колхозный собственностьым аралышаш да пеҥгыдемдышаш верч государственный ден колхозный добром шолыштшо да шалатылше-шамыч ваштареш, классовый тушманын чыла да чыла тӱрлӧ пособникше-шамыч ваштареш да, утларакшым, иностранный разведка-шамыч дене ушнышо, фашистский охранка-шамычын агентышт лийше, калыкын предательже-шамыч улшо троцкистско-бухаринский ден буржуазно-националистический шпион, диверсант ден вредитель-шамыч ваштареш кучедалмашым организоватлаш кӱлеш ыле. Нунын предательский пашашт СССР калык озанлыкын ятыр отраслььыштыже серьезный эҥгекым ыштен. Нине шпионско-вредительский банда-шамычым разгромитлымаш мемнан элыште социалистический озанлыкын умбакыжым адак утларак куатле успехше-шамычлан корным эрыктен.

3. Калыкын потреблений уровеньжым кок пачаш да утларак нӧлталме дене, **шемер-шамычын материально - культурный уровеньыштым нӧлталаш** кокымшо пятилетний планын шындыме задачыжымат тугак шуктымо.

Калык озанлыкын чыла отрасльыштыжат пашазе ден служащийшамыч шот кокымшо пятилеткыште 17,6 процентлан кушкын. Пӱтынь калык озанлыкыште пашазе ден служащий-шамычын талукаш кыдал пашадарышт 1932 ий дене таҥгастарымаште 1937 ийыште 113,5 процентлан, вес семынже кок гана деч шукырак кушкын. Пашазе ден служащий-шамычын пашадар фондышт, кокымшо пятилеткын планже почеш установитлыме 55 процент кушшаш олмеш, 151 процентлан, вес семынже кокытат пелэ гана кушкын. Оласе ден ялысе шемер-шамычым культурно- бытовой обслуживатлымылан (союзный, республиканский ден верысе бюджет-шамыч почеш), просвещенийлан, здравоохранениймлан, физкультурлан да социальный обеспеченийлан государственный расход - шамыч, тугак государственный социальный страхований шотышто расход-шамыч 1932 ийысе 8,3 миллиард теҥге гыч 1937 ийыште 30,8 миллиард теҥге марте, вес семынже 3,7 гана кугемыныт.

Тиддеч посна, шемер-шамычын жилищно - бытовой условийыштым саемдашлан да коммунальный озанлыклан государствын расходшо кокымшо пятилетка ийлаште 16,3 миллиард теҥге лийын. Кокымшо пятилетка ийлаште колхозник-шамычын зажиточностьышт ятыр кушкын. Колхозник-шамычын валовой доходышт 4 ийыште (1934—1937) 2,7 гана деч утла кугемын, а колхозник-шамыч коклаште трудодень почеш пайлыме окса доход тиде ийлаште 4,5 гана кугемын.

1937 ийыште кумдан потреблятлыме предмет-шамычым производитлымаш, 1932 ий дене таҥгастарымаште, кок гана деч утла кушкын. Кумдан потреблятлыме ятыр важный продукт ден изделий шотышто кок пачаш велэ огыл, кум пачашат шукырак производитлымашке шуымо. Кокымшо пятилетка ийлаште государственно-кооперативный товарооборот кум гана деч шукырак кугемын, а колхозный торговля дене пырля тудо 1932 ийысе 47,8 миллиард теҥге гыч 1937 ийыште 143,7 миллиард теҥге марте нӧлталтын. Кумдан потреблятлыме сатулан розничный акым волтымо шотышто кокымшо пятилеткын заданийже-шамычым шуктыдымаш, пашазе ден служащий-шамычын пашадар размерыштым пятилеткыште ончыктымо деч ятыр кугун нӧлталме дене, тугак колхоз ден колхозник-шамычын окса доходышт ятыр кугемме дене эртарен леведалтын.

Кокымшо пятилетка ийлаште СССР-ыште настоящий культурный революцийым ыштыме. Начальный ден средний школышто тунемше-шамыч шот 21,3 миллион гыч 29,4 миллион марте кушкын, тидын годымак 5—7 класслаште тунемше-шамыч шот кок пачаш кугемын, 8—10 класслаште тунемше-шамыч шот 15 пачаш кугемын. Высший учебный заведениймлаште тунемше-шамыч шот 550 тӱжем марте кӱзен. Моло чыла отрасльлаштат культурный строительство шарлен.

СССР-ын чыла союзный республиклаштыже индустриализаций да населенийын материально-культурный уровеньжым нӧлтымӧ пашаште, национальный большевистский кадр-шамычым ыштымаште, социалистический содержанийан пӱтынь национальный культурым нӧлтымаште ятыр успехым ыштыме. Советский Востокысо калык-шамычын материальный ден культурный нӧлталтме темпышт поснак кугу ыле.

4. Кокымшо пятилетний планым сеҥымаш дене шуктымо да социализмын ыштыме успехше-шамыч основеш, СССР кумышо пятилетийыште развитийын у полосашкыже, **классдыме социалистический общество строительствым завершитлыме да социализм гыч коммунизмыш постепенно вончымо** полосашке пурен, кунам решающий значенийым шемер-шамычым коммунистически воспитатлыме паша, еҥ - шамычын — коммунизм строитель-шамычын— сознанийыштышт капитализмын пережиткыже-шамычым пытарымаш налеш.

Туге гынат, утларакшым враждебный капиталистический окружений условийыште, тиде гигантский задача решитлымын нелылыкшым иземдаш ок лий. Тиддечат утларак, первый ден кокымшо пятилеткым успешно шуктымо гынат, мемнан промышленность рекордный темп дене развиватлалтын гынат, производство техника шотышто ончыл капиталистический эл-шамычым СССР промышленность ончылтен каен гынат, чыла тидым ончыде, ме утларак развитый капиталистический эл-шамычым **экономический** шотышто эше поктен шуын онал.

СССР шкенжын озанлыкшым да оборонын кӱлешлыкшым чыла кӱлшӧ технический вооружений дене обеспечиватлыше экономически независимый элыш савырнен. Шке развитийын темпше шотышто СССР промышленность тӱняште первый верыште шога. 1929 ий мучаште тӱҥалше пеш нелэ экономический кризис деч вара капиталистический эллас промышленность 1929 ий уровень дене таҥгастарымаште 1937 ийыште пыкше 102,5 процентыш шуын, а 1937 ийын кокымшо пелыже гыч, у кризисын ударже дене, угыч ӱлкӧ мунчалтен волен,—тиде жапыштак СССР-ын промышленностьшо 1929 ийысе уровень гыч 1937 ийыште 428 процентыш шуын, тидыже война деч ончычсо уровень дене таҥгастарымаште промышленность продукцийын 8 гана деч шукырак кушмыжо лиеш. 1938 ийыште СССР промышленностьын продукцийже тиддеч ончычсо ий дене таҥгастарымаште эше 11,3 процентлан кугемын да 1929 ийысе уровень дене таҥгастарымаште 477 процентыш шуын,—тиде жапыштак капитализм эллаште 1938 ийыште промышленный продукций эртыше ий дене таҥгастарымаште 13,5 процентлан шагалемын да 1929 ийысе уровень гыч 90 процент марте волен.

Капитализмлан ваштареш лийын, кушто, эл еда развитийын кугун тӧр огыл улмыжо годым, пытартыш десятилетийыште чумыр промышленностьын кушмашыже лийын огыл, а промышленный производствын палынак иземмашыже лийын,—СССР-ыште ме промышленностьын неуклонно да писын нӧлталтмыжым, ий гыч ийыш промышленный продукций **кушмын кӱкшӧ темпшым** иметлен улына. Туге гынат, ожно мемнан эл экономический шотышто путырак почеш кодшо ыле, сандене населений душалан производствын размерже шотышто СССР промышленностьын **развитий уровеньже** Европа ден США-се технико-экономический шотышто утларак развитый капиталистический эл-шамыч деч але кызытат ятыр ӱлнырак. Пале, мемнан элыште населений душалан промышленный продукций тыгай эл-шамыч деч, Америкын Соединенный Штатше-шамыч, Англия, Германия, Франция деч ятыр шагалрак верештеш. Теве, примерлан, кокымшо пятилетка мучашлан СССР-ыште **населений душалан** верештын: **электроэнергий** Францийысе деч кок гана утла шагалрак, Английысе деч кум гана наре шагалрак, Германийысе деч кумытат пелэ гана шагалрак, США-се деч визытат пелэ гана шагалрак; **чойн**—Англия ден Францийысе деч кок гана утла шагалрак, Германийысе деч кокытат пелэ гана шагалрак, США-се деч кум гана шагалрак; **вурс** Францийысе деч почти кок гана шагалрак верештын, Англия ден Германийысе деч почти кум гана шагалрак, США-се деч почти ныл гана шагалрак; **каменный уголь** СССР-ыште населений душалан Францийысе деч изиш шагалрак да, США, Англия ден Германийысе деч ятыр шагалрак верештын.

СССР тугак ткань, кагаз, шовын да южо моло тыгай промышленный сату-шамычым населений душалан производитлыме размер шотыштат эше почеш кодеш.

Технико-экономический шотышто утларак развитый капиталистический эл-шамыч дене таҥгастарымаште, СССР промышленный производство размерын тиде ситыдымашыже, капитализм дене исторический соревнованийыште коммунизмын йӧршеш сеҥымашыжым обеспечитлашлан, тичмашын ликвидироватлалтшаш.

5. Кызыт, кунам СССР социалистический государство лийын сложитлалтын, калык озанлыкын технический реконструкцийжым тӱҥ шотышто пытарен да промышленность ден ял озанлыкыште производство техникын уровеньже шотышто Европысо кеч могай капиталистический эл деч ончылно шога,—ынде ме СССР-ын тӱҥ экономический задачыже решитлымашым уло кӱкшӱтшӧ дене практически шынден да шуктен кертына да тидым ыштышаш улына: **тугак экономический шотышто Европын утларак развитый капиталистический элже-шамычым да Америкын Соединенный Штатше - шамычым поктен шуаш да ончылтен каяш,** тиде задачым лишыл жапыште йӧршеш решитлаш.

Тидлан калык озанлыкысе чыла отрасльын технический вооружениййжын умбакыже ятыр кушмашыже да, тыгеже машиностроенийым да пӱтынь нелэ промышленностьым чыла мера дене развиватлымаш, наука ден изобретенийын эн у сеҥымашыштым кумдан пуртымо дене производствын чыла организацийже ден технологийжым решительно саемдымаш, производственный кадр-шамычын количественно, да утларакше, качественно кушмашышт, промышленностьышто, транспортышто да ял озанлыкыште техникым кӱкшын освоитлымаш кӱлеш. „Труд производительность тиде, пытартышыжлан, у общественный стройын сеҥышашыжлан эн важный, эн главный" манын Ленинын ончыктымыжо дене келшышын, млaнна социалистический соревнований ден стахановский движенийым чыла мера дене шарымашым обеспечиватлыман, чыла предприятий ден учреждениймлаште, чыла колхозлаште трудовой дисциплиным неуклонно пеҥгыдемдыман, млaнна пашазе-шамычын, кресаньык-шамычын, интеллигенцийын социалистический обществылан достойный кӱкшӧ труд производительностьыштым обеспечиватлыман.

Тидын дене пырля калык доходын тыгай кушмашыжым да товарооборотын тыгай развитийжым обеспечитлаш кӱлеш, кудын дене кумышо пятилетка ийлаште **калыкын потреблениййже иктат пелэ—кок гана кӱзыжӧ.** Тидлан, нелэ ден оборонный индустрийым виян нӧлтымӧ дене пырля, кумдан потреблятлыме сату ден пищевой продукт производствым нӧлтымӧ шотышто пашам шараш, тугак пашазе ден служащий - шамычын реальный пашадарышт соответственно кушмашым, колхозник-шамычын доходышт кушмашым обеспечитлаш кӱлеш.

Кумышо пятилеткын нине основной задачыже-шамыч дене келшышын олас ден ялысе пӱтынь шемер массын культурный уровеньже ятыр нӧлталтмым обеспечитлаш, социалистический обществын ончыл да руководящий вийже улшо **пашазе классын культурно-технический уровеньжым инженерно-технический труд пашаеҥ-шамычын уровеньышт марте нӧлтымӧ** исторический пашаште ончыко кугу ошкылым ышташ кӱлеш.

Кумышо пятилеткыште промышленностьын да пӱтынь калык озанлыкын пеш кугун кушмашышт да тудым умбакыже общегосударственный план дене келшышын, утларакшым СССР-ын внешний окружениййыштыже империализмын агрессивный вийже кушмо условийыште чарныде нӧлтымым обеспечитлаш кӱлмӧ, эн ончычак, топливо, электроэнергий да южо оборонный производство шотышто, тугак элын соответствующий районлаже еда правильно разместитлыме дене, непроизводительно да торашке шупшыктымашым корандыме дене, элын тӱҥ экономический очагше-шамычым верыштак ресурсын максимальный количествыже дене обеспечиватлыме дене, транспортын развитийже шотышто **шолдра государственный резерв ыштымашым** требоватлат.

ВКП(б)-ын XVIII с'ездше СССР калык озанлык развитийын кумышо пятилетний планже шотышто СССР Государственный Плановый Комиссийын представитлыме да ВКП(б) Центральный Комитет ден СССР Калык Комиссар-шамыч Советын приниматлыме тыгай задачий-шамычым утверждатла.

II. Кумышо пятилеткыште производство кушшаш план.

1. 1942 ийлан, кумышо пятилеткын пытартыш ийжылан, СССР-ысе пӱтынь промышленностьын **продукций об'емжым** 1937 ийысе 95,5 миллиард теҥге олмеш, 184 миллиард теҥгеашым (1926—1927 ийласе ак дене), вес семынже кумышо пятилеткыште промышленный продукцийын 92 процентлан кушшашыжым установитлаш.

Кумышо пятилеткыште СССР промышленный продукцийын кыдал шот дене талукышто кушмо темпшым 14 процентым установитлаш, тидын годым производство средствам производитлыме шотышто—кыдал шот дене талукышто кушмашым 15,7 процентым, а потреблений предмет-шамычым производитлыме шотышто—11,5 процентым установитлаш.

2. Кумышо пятилетка мучашлан, вес семынже 1942 ийлан **промышленностьын** важнейший **отрасльлаштыже** продукцийын тыгай размержым определитлаш:

	1942 ий	1942 ий 1937 ий дек процент дене
Пӱтынь промышленность (1926-27 ийысе ак дене) миллиард теҥге дене	184	192
Тиде шотышто: производство средствам производитлымаш	114,5	207
Потреблений предмет - шамычым производитлымаш	69,5	172
Машиностроений ден металлообработка (1926-27 ийласе ак дене) миллиард теҥге дене	63	229
Магистральный паровоз-шамыч (условный „Э" ден „СУ"-ш кусарымек) штук	2.340	148
Товарный вагон-шамыч, кок шӱдыран дене шотлымаште тӱжем штук	120	203

(Умбакыже 2-шо страницыште)

64

ВСЕСОЮЗНЫЙ КОММУНИСТИЧЕСКИЙ (большевик-шамыч) ПАРТИЙЫН XVIII С'ЕЗДШЕ

В. МОЛОТОВ ЙОЛТАШЫН ДОКЛАДШЕ ПОЧЕШ ВКП(б) XVIII С'ЕЗДЫН РЕЗОЛЮЦИЙЖЕ. (Умбакыже)

Автомобиль-шамыч . . . тўжем штук	400	200
Электроэнергий . . . миллиард киловатт час . .	75	206
Каменный уголь . . миллион тонн	243	190
Газан иле нефть . . . . миллион тонн	54	177
Торф „	49	206
Чойн „	22	152
Вурс „	28	158
Прокат „	21	162
Тиде шотышто качественный „	5	199
Химический промышленность (1926-27 ийласе ак дене) . . . миллиард теҥге	14	237
Цемент . . . миллион тонн	11	202
Деловой древесиным шупшыктымаш . . . миллион кубометр	200	180
Пиломатериал . . . миллион кубометр	45	156
Кагаз . . . тўжем тонн	1500	180
Хлопчатобумажный ткань . . . миллион метр	4900	142
Шерстяной ткань . . . . „ . .	177	167
Кожаный обувь . . . миллион мужыр	258	143
Сахар песок . . . тўжем тонн	3500	144
Консерв (НКПП, НКРП, НКМП) . . . миллион банк	1800	206
Металлический конструкций-шамыч . . . тўжем тонн	900	161

3. Калык озанлыкын технический вооруженийыштыже ведущий рольым налын шогышо **машиностроенийым** чыла мера дене развиватлымаш калык озанлыкын чыла отраслььшкыже да СССР оборонын чыла видшылан, государствын кызытсе требованийже-шамыч дене келшышын, ончыл техникым внедритлымым обеспечитлышаш. Машиностроений продукцийым кумышо пятилетка мучашлан 2,3 гана, вес семынже промышленностьын общий кушмашыже деч ятыр шукырак кугемдаш. Кӱкшӧ производительный да специальный станок-шамычын, утларакше автомат ден полуавтомат-шамычын удельный висаштым решительно нӧлталын, чыла вид станок-шамыч производствым обеспечитлаш. Металл пӱчкедыше станок-шамыч ыштен лукмым 1937 ийысе 36 тўжем штук олмеш 1942 ийыште 70 тўжем штук марте кугемдаш, станок-шамычын ассортиментшым 800 типоразмер марте шукташ. Тӱганыше станковый оборудований восстановитлымашым да модернизацийым чыла мера дене развиватлаш. Инструмент-шамыч лукмашым, утларакше нормализованийым кок пачаш кугемдаш. Пневматический, электрический да ятыр моло вид квалифицированный инструмент-шамыч лукмашым кок пачаш кугемдаш.

СССР калык озанлыкын эре кушшо потребностьшо деч энергетический машиностроенийын относительно почеш кодмашыжым пытараш. Паровой турбина-шамыч ыштен лукмашым 1937 ий дене таҥастарымаште 1942 ийыште 5,9 гана, паровой под-шамычым 5,2 гана шукемдаш. 12 тўжем киловатт да изирак мощностян средний ден тыгыде турбина-шамычын производствышто удельный висаштым чыла мера дене шараш да кугемдаш. Куйбышевский гидроузеллан мощный гидротурбина-шамыч производствым освоитлаш.

Локомобиль, стационарный ден судовой дизель, эн ончычак быстроходный, тугак газ дене пашам ыштыше двигатель производствым развиватлымылан посна вниманийым ойыраш. Лесозаготовкышто чыла машина-шамычым, тугак ял озанлыкысе тракторный паркын да автомобильный паркын ятыр ужашыжым газогенераторыш кусараш.

Строительный да дорожный машина ден механизм производствышто, тугак строительный инструмент-шамычым ыштен лукмаште почеш кодмашым пытараш. Экскаватор, землесос ден гидромеханизм-шамыч производствым чыла мера дене развиватлаш.

Химический промышленностьлан сложный аппаратура ден оборудований производствым форсироватлаш да тудын куатле кушмашыжым тичмашын обеспечитлаш. Текстильный, трикотажный да обувной фабрика-шамычлан технически совершенный у, быстроходный тип прядильный ден ткацкий машина-шамыч, станок ден оборудований-шамыч производствым освоитлаш, производственный процесс-шамычым автоматизироватлыше машина-шамычым освоитлымашке поснак вниманийым обратитлаш, прядильный оборудований производствын почеш кодмашыжым ликвидироватлаш, пятилетка мучашлан ватер-шамыч ыштен лукмашым 6 гана кугемдаш (НКОМ-ште). Пищевой машиностроенийым умбакыже развиватлаш, утларакше разливочный ден упаковочный машина-шамыч производство кушмым обеспечитлаш. Морской ден океанский флотым современный суда-шамычын чыла видышт дене обеспечитлаш да СССР-се морской ден речной транспортын кушшо потребностьшым отечественный производство дене обеспечитлаш системын производствым судостроенийлан ыштлаш. Автоматический ден телемеханический управлений аппаратура производствым шараш. Черный ден цветной металлургийлан металлургический оборудований производствым, тугак трудоемкий паша-шамычым механизироватлашлан оборудований, тиде шотышто под'емно-транспортный да погрузочный машина-шамыч производствым шараш.

4. Элысе пӱтынь калык озанлыкын топливный базыже лийын шогышо промышленностьын **угольный** ден **нефтяной** отрасльже-шамычым чыла мера дене развиватлаш. Шӱй добычым элын текущий потребностьшым леведаш веле огыл, но хозяйственный запас ден государственный резервым ыштат обеспечиватлыше уровень марте развиватлаш. Уралын угольный районлаштыже, Подмосковный бассейныште, Дальний Востокышто да Средний Азийыште шӱй добычын утларак кӱкшӧ темпшым обеспечитлаш да тушто кумышо пятилеткыште шӱй добычым кугемдаш: Уралыште—3,1 гана, Подмосковный бассейныште—3,7 гана, Дальний Востокышто—2,7 гана да Средний Азийыште—4,4 гана. Бурый шӱй добычым кумышо пятилетний план жапыште—2,6 гана кугемдаш. Элын чыла районыштыжо, кушто кеч изи месторождений уло гынат верысе шӱй добычын у базыже-шамычым ышташ да нунын развиватлалтмышт семын верысе промышленность предприятий-шамычым, коммунальный предприятий-шамычым, школа-шамычым, больница-шамычым да учреждений-шамычым тора гыч кондымо топливо гыч верысе топливыш кусараш. Элын чыла угольный районлаштыже шӱй добычын комплексный механизацийжым завершитлаш да шӱй добычым элын чыла угольный районлашкыже шахтер-шамычын стахановский труд производительностьыштын основыжо лийын шогышо цикличный паша графикым пуртымо основеш организоватлаш.

Волга ден Урал кокла районышто у нефтяной базым—„Кокымшо Бакум" ышташ. Нефтедобыча ден нефтепереработка программым геолого-разведочный пашан писе развитийже дене да нефтяной промышленностьын чыла отрасльлаштыже кӱкшӧ техникым пуртымо дене обеспечитлаш.

Турбинный бурений, давлений дене буритлымаш, газым улавливатлыме да тужеч бензиным лукмо дене закрытый эксплоатаций да нефть переработкышто химический метод-шамычым кучылтмо дене кумдан шарлышаш улыт. Высокоактановый горючий ден высококачественный масло-шамыч производствым чыла мера дене кугемдаш. Нефтепровод ден нефтебаза-шамыч сетьым, утларакше СССР-ын восточный районлаштыже шараш.

Шӱйым торашке шупшыктымашым иземдышашлан лийын, утларакшым, Ивановский гай, областьлаште торфяной промышленностьым верлаште шараш, торфяной брикет ден обезвоженный торф производствым кугемдаш, тугак сланец добычым да использоватлымашым чыла мера дене виянгдаш.

Кумышо пятилеткыште шӱй подземной газификацийым промышленностьын самостоятельный отрасльышкыже савырен, топливын чыла видше газификацийым да шӱй подземный газификацийым кумдан шараш. Нефтяной ден чисто-газовый месторождений гыч, тугак шӱй подземный газификаций шотеш газ добычым кумышо пятилеткыште 3,5 гана кугемдаш. Донбассыште, Подмосковный бассейныште да СССР-ын Востокыштыжо подземный газификацийын ятыр промышленный станцийжым ышташ да эксплоатацийыш пуаш, налме газым энергетикылан, химический промышленностьлан да коммунальный озанлыклан кучылташ. Шолдра олалаште, эн ончычак, Москваште да Ленинградыште, дровяной отоплений газоволан, тугак верысе топливо базыш паровой дене заменитлаш. Магистральный газопровод-шамыч сетьым, эн ончычак Донбассыште, ыштыме дене коксовый ден доменный газ кучылтмашым развиватлаш.

Пеҥгыде топливым гидрорироватлыме основеш, эн ончычак Востокышто, тугак газ гыч вишкыде топливо синтез основеш искусственный вишкыде топливо промышленностьым ышташ.

5. **Электрохозяйство** шотышто промышленностьын кугу кушмашыже ден электростанций-шамычын мощностьышт ситыдымын кугемме коклаште улшо частичный диспропорцийым пытараш, тидын дене электростанций-шамычын кушмышт промышленностьын кушмыжым веле огыл ончылтен кайже, но электрический мощностьын ятыр резервше ыштымым обеспечиватлыже. Тидын дене келшышын электростанций-шамычын общий мощностьыштым пятилетийыште 2,1 гана кугемдаш. Тепловой электростанций-шамыч строительствыште 25 тўжем киловаттан да тылеч изирак виян кугу огыл да средний электростанций-шамычым ыштымашке куснаш. Кугу огыл да средний электростанций-шамычлан энгекым ыштен, шолдра электростанций-шамыч дене увлекатлалтмым калык озанлыклан правильный огыллан да вредныйлан шотлен осудитлаш. Районный тепловой электростанций-шамычын мощностьыштым кажне посна случайыште Правительствылан утверждатлаш. Эн у энергетический техникым, кӱкшӧ давленийым да пар перегревым, эн у теплофикационный турбина-шамыч применитлымашым да электростанций ден сетевой озанлыкын тӱҥ производственный процессше-шамыч автоматизацийым кумдан внедритлаш.

Промышленностьын, коммунальный озанлыкын, транспортын да ял озанлыкын чыла предприятийышт-шамычын важнейший задачышт—топливо ден электроэнергийым экономитлымаш улеш.

6. **Химический промышленностьым** калык озанлыкын да эл оборонын потребностьыштым тичмашын удовлетворятлыше промышленностьын ик ведущий отрасльышкыже савыраш. Кумышо пятилетка—химийын пятилеткыже. Химический промышленность продукцийым 2,4 гана, вес семынже пӱтынь промышленность кушмо деч ятыр кугурак шукемдаш с'езд пунчалеш. Серный да азотный кислота, синтетический аммиак, искусственный волокно ден пластический масса производствым ятырак шукемдаш. Нефтепереработкын побочный продуктшо-шамычым кучылтмо основеш органический синтезын у отрасльже-шамычым (синтетический спирт, уксусный кислота да моло), каучук, кокс да природный газ-шамыч производствым ышташ. Химический промышленностьын чыла отрасльлаштыже пеҥгыде технологический режимым да эн у достижений-шамычым: химический производство интенсификацийым, периодический процесс гыч непрерывныйыш вончымым, кӱкшӧ давлений-шамыч кучылтмым, электрохимический метод-шамыч развиватлымым неуклонно пуртен шогымашым обеспечитлаш. Химический промышленностьышто трудоемкий паша-шамычым механизироватлаш, производство автоматизацийым развиватлаш.

7. **Черный металлургий** шотышто, кудын развитийже пӱтынь промышленность ден калык озанлыкын кушмыжым шукыжо определятла да, сандене производственный мощностьым кугемдыме нерген поснак эре тыршымым требоватла, производствын неуклонный да серьезный нӧлталтмашкыже шуаш. Кумышо пятилетка—специальный вурс-шамычын пятилеткыже. Качественный прокат лукмашым кок гана кугемдаш да специальный вурс-шамыч: пеҥгыде сплав, рӱдандыме, кислото да жароупорный, инструментальный, прецезионный, трансформаторный вурс-шамыч, тугак ферросплав - шамыч лукмашым чотак кугемдымым обеспечитлаш с'езд пунчалеш. Сера ден фосфор деч эрыктыме руда гыч древесно-угольный чойн левыктымашым кумдан шараш. Металл-шамычым встречной да торашке шупшыктымашке кондышо прокатный стан-шамычын вредительский специализацийыштым пытараш, да элын основной металлургический базылаштыже металлын утларак ходовой чыла сортшо-шамыч прокатым обеспечитлаш.

Металл бесслитковый прокаткыжым промышленный масштабыште освоитлаш, доменный производствышто кислородный дутьем кумдан пурташ; трансформаторный динамный кӱртньӧ производство шотышто кокымшо базым организоватлаш; мартеновский коҥгалаште шарикоподшипниковый вурс да высококачественный вурсын моло видше-шамыч выплавкым освоитлаш да развиватлаш. Низколегированный вурс выплавкым, эн ончычак, Халиловский да моло месторождений рудалаште природно-легированный чойн гыч, освоитлаш да производствыш максимально внедритлаш. Центробежный литье дене чойн да вурс труба-шамыч производствым развиватлаш. Уралыште да Сибирьыште марганцевый руда-шамыч производствым нине руда-шамычым юг гыч конден шогымым чарнаш йӧным ыштыме размер марте развиватлаш. Дальний Востокышто машиностроенийын чыла потребностьшо-шамычым верыште обеспечитлашлан тичмаш металлургический циклан у металлургический базым ышташ. Пятилетий жапыште чойн выплавкыште Союзысо восточный район-шамычын удельный висаштым элыште чумыр выплавкын 28 гыч 35 процентше марте кугемдаш.

8. **Цветной металл-шамыч** производствым калык озанлыкын да эл оборонын писын кушшо потребностьшо-шамычым удовлетворятлаш ситыше размер марте кугемдаш. 1942 ийыште черновой вӱргене выплавкым 1937 ийысе дене таҥастарымаште 2,8 гана, алюминий выплавкым (тышке силуминат пура) ныл гана дечын шагал огыл кугемдаш. Свинец, цинк, никель, вулно, магний, вольфрам, молибден да сурьма производствын кӱкшӧ темпшым обеспечитлаш. Машиностроенийын чыла отрасльлаштыже цветной металл олмештыше-шамычым кумдан пурташ. Добыча, обогащений да выплавка годым потерьым волтымо счетеш, тугак изделий-шамыч единицылан металл расход нормым иземдыме, обрабатывающий заводлаште отход-шамычын чыла видшым рационально кучылтмо да строительствылан маркированный вурсым лукмо счетеш, цветной ден черный металл-шамычым экономитлышаш верч решительно кучедал шогаш.

Черный металл гыч ыштыме аппаратурым леведашлан да нунын дене цветной металлым алмашташлан кислото да жароупорный эмаль производствым кумдан развиватлаш.

9. **Чодра промышленностьын** почеш кодмыжым пытараш. Газогенератор ден паровой двигатель-шамычым кумдан кучылтмо дене лесозаготовкын чыла производственный процессыштыже кумда комплексный механизацийым илышыш пурташ. Теле лесозаготовкын сезонный преимуществыжым максимально кучылташ, тиде жапыштак древесиным талук мучко заготовитлымым обеспечитлен шогаш. Чодра биржылаште естественно коштымо чодран кугу запасшым ышташ. Бумажный ден лесохимический промышленностьым, тугак опилка гыч да бумажный промышленностьын отходшо гыч спирт производствым чыла мера дене развиватлаш.

10. Строительный деталь, утларакше деревянный, бетонный, железобетонный да гипсовый деталь, тугак металлический конструкций производствым чыла мера дене кугемдаш. Качественный цемент, санитарно-технический оборудований, отделочный да облицовочный материал производствын утларак кӱкшӧ темпшым, тугак нерудный да неметаллический ископаемый, утларакше асбест ден асбестовый изделий-шамыч добычым обеспечитлаш.

11. Кумдан потреблятлыме предмет-шамыч производствым кумышо пятилеткыште 1,7 гана кугемдаш с'езд пунчалеш.

Куштылго промышленностьышто кушшо сырье ресурсым производство кугемдышашлан, ассортимент шарышашлан да продукций качествым саемдышашлан тӱрысак кучылташ, тиде жапыштак кӱлеш сырье запасым ыштен шогаш. Приготовительный ден прядильный цех-шамыч коклаште, тугак ткачество ден почеш кодшо прядений коклаште диспропорцийым пытараш пӱтынь текстильный, да утларакше хлопчато-бумажный промышленностьын оборудованийжым технически усовершенствоватлаш высокоскоростной ден однопроцессный трепальный да моло, утларак совершенный машина, высокий вытяжка прибор, автоматический ткацкий станок - шамычым контрольный да технологический процесс-шамычым регулироватлыше аппаратурым пурташ.

Пищевой промышленностьышто продукцийын, утларакше высший ден первый сорт продукцийын ассортиментшым ятырак шараш. Молочный, овощный да фруктовый консерв производствым, томатный да моло сок лукмашым, замороженный овощ ден фрукт производствым, фабричный мороженный производствым, пиво, виноградный вино да шампанский производствым кугемдаш.

Рыбный промышленностьын почеш кодмашыжым решительно сеҥаш. Чыла бассейнлаште, утларакше Мурманский ден Дальне-восточный бассейнлаште кол кучымашым шукемдаш, тугак кол переработкым да рыбный консерв лукмашым кугемдаш. Верласе организаций-шамычлан верысе значениян водоем-шамыч (эҥер, ер, пӱя-шамыч) базеш внутриобластной рыбный хозяйствым чыла мера дене развиватлаш.

12. Шемер-шамычын кушшо потребностьыштым удовлетворитлыме кугу источник улшо **верысе промышленностьым** да **промкооперацийым** чыла мера дене развиватлаш. Нунын кушмо кызытсе темпыштым ситыдымашлан шотлен, пятилетий жапыште верысе промышленность ден промкооперацийын продукцийышт лукмашым 2 гана деч шагал огыл кугемдаш, тугак ассортиментшым (утларакше мебель, ате да сурт обиходысо моло предмет-шамычым) шараш да саемдаш Верысе промышленность ден промкооперацийын основной задачышт лийын шогышо кумдан потреблятлыме предмет-шамыч ыштымашым шукемдыме дене пырля верысе топливо лукмашым да стройматериал производствым чыла мера дене шараш кӱлеш.

Обувь ден платье олмыктымо шотышто механизированный мастерской, мебель да сурт кӧргысӧ инвентарь ремонтироватлыме шотышто мастерской-шамыч сетьым да населенийлан услуга шотышто моло промысел-шамычым кумдан шараш.

13. Промышленный продукцийым кушташ установитлыме план да у техникым освоитлышаш ончылык задача шамыч труд производительностьын ятыр кушмашыжым да продукций себестоимостьын серьезно волымыжым требоватлат. Кумышо пятилеткылан с'езд определятла:

а) Кумышо пятилеткыште промышленностьышто **труд производительностьым** 65 процентлан **кушташ**, тидыже 1942 ийыште промышленный продукцийын труд производительность кугемме дене гына 1937 ийысе деч 62 миллиард теҥгеашлан кушмыжым обеспечитлышаш;

б) Промышленный продукцийын **себестоимостьшым** пятилетий жапыште (1937 ийысе ак дене) 10 процентлан **волташ**, тидыже 1942 ийыште государствылан 1937 ийысе дене таҥастарымаште 20 миллиард теҥге экономийым обеспечитлышаш.

Промышленностьын чыла отрасльыштыже продукций качествым чыла мера дене нӧлтен шогаш кӱлеш. Производствышто бесхозяйственность, простой да йомдарымаш ваштареш решительный кучедалмашым организоватлаш, сырье, материал, топливо ден электроэнергий расходоватлыме нормым волташ; производствын отходшо-шамычым да ӱлыкшӧ сорт сырьем кумдан кучылташ.

Стандартизаций ден нормализаций пашам упорядочитлаш да калык озанлыкыште стандарт-шамычым утларак кумдан применятлымым обеспечитлаш.

14. ВКП(б)-ын XVIII с'ездше пӱтынь **ял озанлыкыште** продукцийын 1937 ийысе 20,1 миллиард теҥгеаш гыч (1926—1927 ийласе ак дене) 1942 ийыште 30,5 миллиард теҥгеаш марте, вес семынже 52 процентлан кушмыжым определятла. Ял озанлыкын важнейший отрасльже-шамыч шотышто с'езд тыгай заданийым определятла:

а) **Зерновой культура** шотышто, кокымшо пятилетий мучашлан средний урожайностьым 13 центнерыш шуктен, ий еда 8 миллиард пуд пырче погымым обеспечитлаш.

б) **Технический культура** шотышто 1942 ийлан: сахарный свеклам—гектар гыч 235 центнер дене урожай лекме годым 282 миллион центнерым погаш; сырец-хлопок—поливной хлопокын гектар гыч 19 центнер дене урожай лекмыже годым 32,9 миллион центнерым, йытын-волокно—гектар гыч 4,6 центнер дене лекме урожай годым 8,5 миллион центнерым погаш да йытынын средний номержым кугемдаш.

Кыне урожайностьын ятырак кугеммыжым обеспечитлаш. Семеноводствым правильно организоватлыме дене, посна район-шамыч еда рационально разместитлыме, агротехникым саемдыме дене каучуконос, кече шудо да моло масличный культура-шамычын продукцийыштым кугемдымашке посна вниманийым обратитлаш.

в) **Вольык поголовье** кушмаш да животноводствын товарный продукцийже кушмаш — СССР-ыште животноводство проблема разрешитлымым тӱрыс обеспечиватлыше размер дене лийшаш. Имне поголовьем 35 процентлан, тӱкан шолдра вольыкым—40 процентлан, сӧснам 100 процентлан, шорык дене казам—110 процентлан шукемдаш, тидын годым колхозын товарный ферма-шамычым развиватлымаш да кугемдымашке посна вниманийым обратитлаш. Вольыкын урлыкшым саемдыме да племенной пашам тӱҥ гычак саемдыме, урлыкым правильно районироватлыме, кормовой базым пеҥгыдемдыме, вольык ончымым саемдыме дене животноводствын продуктивностьшо нӧлталмым главный задачылан шотлаш.

г) Москва, Ленинград, Баку, Харьков, Донбассын, Кузбассын промышленный центрышт, Горький да чыла моло шолдра ола-шамыч йыр, нине центр-шамычым овощь дене, пареҥге дене тӱрысак да, ятыр ужашыштыже шӧр да шыл дене обеспечиватлыше **картофельно-овощный** ден **животноводческий база-шамычым** ышташ.

д) Зерновой да моло культурым эртак кӱкшӧ сорт да саемдыме, селекционный, тугак верысе сорт **отборный урлыкаш** дене ӱдымым обеспечитлаш. Колхоз ден совхозлаште почвын плодородийжым ятырак кугемдымым, урожайность кушмым да кушкын шогышо животноводствылан прочный кормовой база ыштымым обеспечиватлыше шудо ӱдыман правильный севооборотым да шем такырым пурташ.

е) Землеустроительный пашан запущенностьшым ликвидироватлаш да колхозлаште землеустройство пашам упорядочитлаш; землеустроительный пашам государственный бюджетыш кусараш.

ж) Кумышо пятилеткыште ял озанлык пашаште **комплексный механизацийым** завершитлаш. Трактор паркын наличийжылан да типше-шамычлан келшышын прицепной инвентарь шотышто ял озанлыкын потребностьшым тӱрыс шуктымым обеспечитлаш. Ял озанлык передовик-шамычын кугу практический опытыштым научно кучылтмо дене передовой агротехникым кумдан пурташ. Совхозлаште да колхозный фермылаште животноводствын трудоемкий процессше-шамычым механизироватлымашке посна вниманийым обратитлаш. Колхозный тыгыде электростанций, верысе топливо дене газогенераторный да ветросиловой электроустановка - шамыч строительствым кумдан шараш.

Ял озанлык растений-шамычын вредительже да черышт ваштареш кучедалме шотышто машина ден аппаратура-шамыч производствым кугемдаш.

Конный прицепной, утларакше транспортный инвентарь лукмашым кугемдаш. Простейший зерноочистительный машина-шамыч производство шарымым обеспечитлаш.

з) Колхоз ден совхозлаште органический ден минеральный удобрений-шамычын правильный системыже применитлымым освоитлаш, терысым да моло верысе удобрений-шамычым рационально аралымашке да кучылтмашке посна вниманийым обратитлаш, минеральный удобрений йомдарымашым пытараш. Подзолистый почва известковатлымашым да солонцевый почва гипсоватлымашым практикыш кумдан пурташ.

и) Ял озанлык производствым умбакыже механизироватлыме да труд производительностьым кушшо основеш, **совхоз-шамычым** ял озанлык производство организоватлыме пример, тудын кӱкшӧ урожайность ден продуктивность примерже лийын шогышо высокопроизводительный, высокорентабельный озанлыклашке савыраш; Наркомсовхозов совхозлаште вольык поголовьем, утларакше зерновой совхозлаште животноводствым организоватлыме счетеш, шукемдаш.

15. Кӱртньӧ корно транспортын **грузооборотшо** 1937 ийысе 355 миллиард тонно-километр гыч 1942 ийыште 510 миллиард тонно-километр марте; речной транспортын—33 миллиард гыч 58 миллиард тонно-километр марте; морской транспортын—37 миллиард тонно-километр гыч 51 миллиард тонно - километр марте кушшашым с'езд устанавливатла. Транспортын важнейший задачыжлан кӱртньӧ корно дене торашке шупшыктымым чыла мера дене шагалемдышашлан, встречный ден нерационал ьный перевозкым пытарышашлан да элын грузооборотшыжо водный ден автотранспортын удельный висаштым умбакыже нӧлтышашлан грузооборот планированийым упорядочитлымаш лийын шога.

Кумышо пятилеткыште **труд производительностьым** кӱртньӧ корно транспортышто 32 процентлан да водный транспортышто 38 процентлан нӧлталаш, кӱртньӧ корно, водный да автомобильный транспортлаште погрузочно-разгрузочный паша-шамычым механизироватлаш.

16. Кӱртньӧ корно транспорт шотышто кумышо пятилеткылан тыгай заданий-шамычым с'езд устанавливатла.

(Умбакыже 3-шо страницыште)

ВСЕСОЮЗНЫЙ КОММУНИСТИЧЕСКИЙ (большевик-шамыч) ПАРТИЙЫН XVIII С'ЕЗДШЕ

В. МОЛОТОВ ЙОЛТАШЫН ДОКЛАДШЕ ПОЧЕШ ВКП(б) XVIII С'ЕЗДЫН РЕЗОЛЮЦИЙЖЕ. (Умбакыже)

а) **Локомотив-паркым** 8.000 единицылан кугемдаш, тиде шотышто: „ФД" серийым—1.500 паровозлан, конденсационный паровозым 4.200-лан, пассажирский „ИС" серий паровозым 1.500-лан. Конденсационный паровоз-шамыч лишыл ийлаште паровоз-шамычын грузовой паркыштышт ведущий верым налшаш улыт.

б) Грузовой вагон-шамычын **вагонный паркым** 225 тӱжем четырехосныйлан, пассажирский вагон-шамыч паркым—15 тӱжемлан кугемдаш. Действоватлыше товарный паркын 300 тӱжем вагонжым да 4 тӱжем пассажирский вагоным автосцепка дене оборудоватлаш. Действоватлыше товарный паркын 200 тӱжем вагонжым автотормоз дене оборудоватлаш. Паровоз ден вагон-шамычын ремонтный базыжым, утларакше Урал, Средний Азий, Сибирь, Дальний Восток корнылаште, шараш. Конденсационный паровоз-шамычым ремонтироватлашлан производственный базым ямдылаш.

в) Кӱртньӧ корно транспортым да утларакше кӱртньӧ корно путьым умбакыже реконструироватлымым обеспечитлаш. Кумышо пятилеткыште 11 тӱжем километр кӱртньӧ корным ышташ да эксплоатацийыш пуаш. Кокымшо путь укладкым 8 тӱжем километр кутышышто ышташ.

г) 1.840 километр кӱртньӧ корным, эн ончычак курыкласе корно-шамычым, грузооборотын напряженный размерым иметлыше линий-шамычым, тугак интенсивный пригородный движенийн шолдра узел-шамычым **электрифицироватлаш**. Автоблокировкым, диспетчерский сигнализацийым да автостоп-шамыч применитлымашым чыла мера дене пуртен шогаш.

д) **Кӱртньӧ корно станций** ден узел-шамычым, эн ончычак Донбассым Кривой Рог, Ленинград да Москва дене, Уралын восточный районжо-шамычым, Северный крайым, Мурманский областьым СССР-ын центральный ужашыже дене, Западный Сибирьым Средный Азия дене связыватлыше направленийлаште, Юго-Западный, Западный да Восточный корнылаште развиватлаш.

17. Кумышо пятилеткылан водный, автомобильный да воздушный транспорт шотышто тыгай задний-шамычым с'езд установитла:

а) **Водный транспортын** почеш кодмыжым пытараш, калык озанлыкым обслуживатлымаште, утларакше массовый груз: чодра, кинде, шӱй, нефть шупшыктымаште тудын рольжым нӧлталаш. Морской ден речной флотын технический состояныйжым саемдаш, тудым утларак совершенный тип суда-шамыч дене ешараш, речной судалаште газогенераторный установка-шамычым кумдан пурташ. Судоремонтный база ден морской порт строительствым шараш.

Улшо вӱд корно-шамычым реконструироватлыме да порядкыш кондымо шотышто кумда мероприятийым проводитлаш, Астрахань—Горький—Рыбинск —Москва корным реконструироватлаш, тыге кумышо пятилетка мучашлан Астрахань гыч Москва марте чыла перекатыште 2,6 метр деч шагал огыл келгытым обеспечитлыме дене глубоководный транзитный корным ышташ. Волго—Балтийский вӱд корно реконструкцийым шараш. Внутренний судоходный вӱд корно-шамычын общий кужутшым пятилетий жапыште 102 тӱжем километр гыч 115 тӱжем километр марте кугемдаш.

Кумышо пятилетийыште Волга, Дон ден Днепр энгер-шамычым комплексно реконструироватлыме схемым разработатлаш, Каспийский теӈызын уровеньжым кучымо шотышто мероприятий-шамычым ямдылаш да Волго-Донской соединений строительствыш пижаш.

Кумышо пятилетка мучашлан **Северный Морской Корным** Дальний Восток дене планомерный связым обеспечиватлыше, нормально действоватлыше водный магистральыш савыраш.

б) Автомагистральлаште, трактлаште, олала, кӱртньӧ корно станцийла да вӱд корныла дек мийме грузонапряженный под'ездлаште **автомобильный транспортын** регулярный движенийжым организоватлаш. Автотранспортлан кӱлшӧ ремонтный базым обеспечитлаш. Гараж ден безгаражный стоянка, обслуживаний станций да автомобиль-шамыч заправитлыме шотышто колонка-шамыч строительствым развиватлаш. Пятилетий жапыште автоперевозкым 4,6 гана кугемдаш. Грузовой автотранспортышто автоприцеп-шамыч производствым да применитлымашым чыла мера дене развиватлаш. Усовершенствоватлыме, гудронированный, асфальто-бетонный ден бетонный корно-шамыч строительствын удельный висажым кокымшо пятилеткысе дене таҥгастарымаште решительно кугемден, 210 тӱжем километр корным ышташ да реконструироватлаш.

Тиде жапыштак улшо корно-шамычым кӱлеш порядкыште кучен шогымашке посна вниманийым обратитлаш, нунылан кӱлеш текущий ден восстановительный ремонтым шке жапыштыже ыштен шогаш.

в) Гражданский авиацийын пашажым основной государственный линийлаш сосредоточитлаш. Воздушный магистраль-шамычын технический оборудованийжым нӧлталаш, наземный сооружений-шамычым шараш да саемдаш.

18. Чыла тӱрлӧ **связьым**, утларакше междугородныйым, утларак развиватлаш кӱлмым с'езд палемда.

Москва дене чыла республиканский, краевой ден областной центр коклаште прямой телефонный связь установитлымым завершитлаш, тугак СССР-ын шолдра центрже-шамыч коклаште радиальный системым связьын узловой системыже дене ешараш. Районный центр, ял совет, МТС ден совхоз-шамыч телефонизацийым тӱрыс завершитлаш. Приемный радиотрансляционный точка количествым 2,3 гана шукемдаш. Ятыр шолдра олалаште телевизионный центр-шамычым ышташ.

19. Кумышо пятилеткыште производство кушмо программын заданийжым шуктымо важнейший условийлан квалифицированный **пашазе кадр, техник ден инженер-шамычым** ямдылымаш, тугак эн у техникым да производствын научный организацийжым пуртымо шотышто пашам кумдан шарымаш лийын шогa. Кумышо пятилетний планыште тидым предусмотритлаш с'езд кӱлешлан шотла:

а) Квалифицированный пашазе да социалистический трудын мастерже-шамычым ямдылыме да переподготовка шотышто школа ден курс-шамычын кумда сетьшым шарымаш.

б) Тӱрлӧ специальностян 1,4 миллион техникым да высший образованиян 600 тӱжем специалистым лукмаш.

III. Кумышо пятилеткыште у строительство да тудым разместитлыме план.

1. Производство кушмаш план дене келшышын, ВКП(б)-н XVIII с'ездше кумышо пятилеткылан калык озанлыкыште **капитальный пашан** об'емжым кокымшо пятилеткысе 114,7 миллиард теҥге олмеш 192 миллиард теҥге (действоватлыше сметный ак дене) размер дене установитла, тыжеч:

а) **Промышленностьыш**—кокымшо пятилеткысе 58,6 миллиард теҥге олмеш 111,9 миллиард теҥге, тудын шотышто: производство средствам производитлыше промышленностьышто—кокымшо пятилеткысе 49,8 миллиард теҥге олмеш 93,9 миллиард теҥге, але 89 процентлан кушмаш; кумдан потреблятлыме средствам производитлыше промышленностьышто — кокымшо пятилеткысе 8,8 миллиард теҥге олмеш 18 миллиард теҥге, але 105 процентлан кушмаш.

б) **Транспортыш**—кокымшо пятилеткысе 20,7 миллиард теҥге олмеш 37,3 миллиард теҥге, але 80 процентлан кушмаш.

в) **Ял озанлыкыш**—11 миллиард теҥге, тыжеч: МТС-лашке—5,2 миллиард теҥге, ирригаций ден мелиорацийлан—1,3 миллиард теҥге да, тиддеч посна, совхозлаште вольык поголовьем кушташлан—2,5 миллиард теҥге. Ял озанлыкыш колхоз-шамычын шкеныштынак капитальный вложенийышт кумышо пятилеткыште 24 миллиард теҥге марте составитла.

2. Кумышо пятилеткыште кокымшо пятилеткысе 103 миллиард теҥгеаш олмеш 193 миллиард теҥгеаш (действоватлыше сметный ак дене) у да реконструироватлыме предприятий-шамычым **действийыш пуртышашым** с'езд утверждатла.

С'езд палемда: установитлыме капитальный паша об'ем да у ден реконструироватлыме предприятий шамычым действийыш пуртымо программа СССР-ын производственно-технический базыжын умбакыже кугун кушмыжым да калык озанлыкын важнейший отрасльлаштыже кӱлшӧ мощность резерв образоватлымашым обеспечиватлат. Кумышо пятилеткыште **производственный мощность-шамыч** кушкыт: электростанцийлаште кокымшо пятилетка мучашлан улшо 8,1 миллион киловатт гыч кумышо пятилеткыште 17,2 киловатт марте; угольный промышленностьышто—1,8 гана, кумышо пятилетка мучашлан шахта-шамычын мощностьыштым 335 миллион тонн шӱй марте шукташ; черный металлургий (чойн) шотышто—25 миллион тонн марте; цветной металлургий (вӱргене) шотышто—2,4 гана; алюминий шотышо—3,8 гана; автомобильный промышленностьышто—почти 2 гана; хлопчато-бумажный промышленностьышто (шӱдыр-шамыч)—1,5 гана.

3. С'езд шотла: нерациональный да моткоч тора гыч шупшыктымашым пытарышашлан, тугак—СССР-ын экономика шотышто ожно почеш кодшо районжо-шамычым умбакыже нӧлталашлан кумышо пятилеткыште СССР-ын районжо-шамыч еда **у строительствым разместитлымаште** промышленностьым сырье источник дек да потреблений район-шамыч дек чакемдымаш гыч исходитлаш кӱлеш. Тидын дене келшышын кумышо пятилетчий планыште кӱлеш:

а) Союзын **основной экономический районлаштыже** озанлыкын комплексный развитийжым обеспечитлаш да топливо добычым, да тыгай продукт-шамычым—цементым, алебастрым, химический удобренийым, яндам, куштылго ден пищевой промышленностьын массовый изделийжым производитлымашым нине район-шамычын потребностьыштым обеспечиватлаш ситышын организоватлаш. Промышленный кушмашлан да оласе населенийын писын кугеммыжлан лийын шуко грузым тора гыч кондымо деч зависимостьышт кугемман шолдра промышленный район-шамычым верысе топливо дене да шупшыкташ йӧсӧ улшо южо моло продукт-шамыч дене обеспечиватлымаш посна значенийым иметла.

Паренге, овощь, шӧр ден шыл продукт, ложаш, кондитерский изделий, пиво гай чыла вереат массовый количество дене потреблятлыме кочкыш продукт-шамыч, тугак массовый потреблений ятыр промышленный изделий-шамыч—галантерей, швейный промышленностьын изделийже-шамыч, мебель, кермыч, известь да моло, кажне республикыште, крайыште да областьыште ситышын производитлалтшаш.

Москваште да Ленинградыште у предприятий-шамыч строительствым чарыме нерген ВКП(б) ЦК ден СССР СНК-ын пунчалышт шуктымылан кӱлеш контрольым обеспечитлаш, тугак тиде пунчалым Киевыш, Харьковыш, Ростов-на-Дону, Горькийыш, Свердловскыш распространитлаш. Нине олалаште у предприятий-шамыч строительствым ончыкыжо чараш.

б) Предприятий-уникум гыч южо промышленный продукт дене снабжатлымаште случайностьым кораҥдышашлан лийын, элын **экономический очаглаштыже** восточный районлаште, Урал ден Поволжьеште, кумышо пятилеткыште машиностроенийын, нефтепереработкын да химийын ятыр отрасльже дене предприятий - дублер - шамычым ышташ.

в) ССР Союзын **Восточный ден Дальне-Восточный** районлаштыже капитальный паша об'емын утларак писын кушмашыжым да у предприятий-шамыч строительствым предусмотритлаш. Нине районлаште металлургический базым умбакыжат чыла мера дене развиватлаш, тидлан доменный конгга-шамычым общий количествын ныл ужашыже гыч кум ужашыжым кумышо пятилеткыште элын восточный районлаштыже ышташ.

СССР-ын востокыштыжо среднеазиатский хлопокым перерабатыватлыман текстильный промышленностьын у кугу производственный базыжым ышташ. Дальний Востокышто тудын потребностьшым тичмашын обеспечиватлыше размер дене шӱй добычым, тугак цемент добычым писе темп дене развиватлымым палемдаш.

г) Кумышо пятилеткыште производительный вий-шамычым разместитлымын задачыже-шамыч дене келшышын, **национальный республика ден область-шамычын** озанлык ден культура шотышто умбакыже нӧлталтмыштым обеспечитлаш.

4. С'езд кумышо пятилеткыште тыгай важнейший стройкылашке вниманийым чумыраш кӱлешлан шотла:

а) **Машиностроенийыште**, промышленность нӧлталтмын общий темпшым ятыр ончылтышо кумышо пятилеткылан установитлыме производство программа дене келшышын, у завод-шамыч строительствым, утларакшым станкостроительный ден энергетический оборудований завод-шамыч строительствым, кумдан шараш да нуным действийыш пуртымым писемдаш. Кум нелэ станкостроений заводым, Горькийыште фрезерный станок заводым, Киевыште автомат станок заводым ыштен пытараш да шлифовальный, зуборезный, продольно-строгальный станок производитлыме шотышто, карусельный, расточный ден автомат-станок производство шотышто средний мощностян ятыр у станкостроительный завод-шамыч строительствым, тугак кузнечно-прессовый оборудований завод-шамыч строительствым шараш.

Кумышо пятилеткыште ныл паровой турбина заводым, тиде шотышто Свердловск, Уфа, Новосибирск, Калуга районлаште завод-шамычым ышташ да действийыш пурташ. Тиддеч посна Новочеркасск районышто паровой турбина завод строительствым да Куйбышев районышто гидротурбина завод строительствым тӱҥалаш. Паровой турбина завод-шамыч дене келшышын котлостроений да вспомогательный энергетический оборудований завод-шамычым, тиде шотышто Орскышто котельный заводым ышташ да действийыш пурташ. Ветродвигатель-шамычым массово производитлымашым организоватлаш. Горьковский ден Московский автозавод строительствым шукташ. Малолитражный автомобиль заводым, ятыр у автосборочный завод-шамычым (тиде шотышто Дальний Востокышто) ышташ да Сибирьыште грузовой автомашина ыштыме у завод-шамыч строительствым, тугак автопромышленностьын ятыр смежный предприятийже-шамыч да авторемонтный база-шамыч строительствым шараш. Востокышто ял озанлык машина-шамыч производство шотышто да трактор-шамычым погымо да ремонтироватлыме шотышто базым ышташ. Курскышто да Западный Сибирьыште текстильный машина-шамыч заводым ышташ. Саратовский шарикоподшипниковый завод строительствым шукташ да кок у шарико- ден роликоподшипниковый завод строительствым шараш. Кагаз ыштыме машина заводым ышташ. У паровозостроительный завод строительствым тӱҥалаш. Нелэ ден средний химический машиностроенийын кок-кум заводшым ышташ. Тӱҥалме морской ден океанский судостроений завод-шамыч строительствым форсироватлаш да, тиддеч посна, морской ден речной судостроенийын у заводшо-шамыч строительствым тӱҥалаш.

б) **Электрификаций** шотышто строительный программын пеш важный ужашыжлан с'езд у кугу огыл да средний электростанций-шамыч строительство шотеш мощность-шамычын кушмыштым, тугак гидроэлектростанций-шамыч строительство виянгдымашым шотла. Тӱняште пеш кугу сооружений строительствын—3,4 миллион килловатт общий мощностян кок Куйбышевский гидростанций строительствым шараш, кудо Заволжьеште устойчивый урожайыш шуашлан засушливый мландым орошатлыме проблемым да Волга ден Камыште судоходство пашам ик ганаште разрешатла, тугак Ока энгерыште Калужский гидроэлектростанций строительствым тӱҥалаш. Тыгай гидростанций-шамыч строительствым пытараш да нуным действийыш пурташ: Угличский, Рыбинский, кок Чирчикский, Канакирский, Свирь—2, Храмский, Нива—3, Сухумский да моло. У гидростанций-шамыч строительствыш пижаш: Верхнекамский, Мингичаурский, Усть-Каменогорский, Гюмушский, тугак верысе кугу огыл гидростанций-шамыч строительствым кумдан шараш, тиде шотышто Урал районлаште, Тура, Уфа, Чусовая, Белая, Миас да моло энгерлаште, тугак Северный Донецыште.

Топливым экономитлышаш верч кугу огыл ветроэлектростанций-шамыч строительствым кумдан развиватлаш. Действийыш пуртымо дене 102 районный тепловой электростанций-шамыч строительствым палемдаш: Кураховский, Несветаевский, Москва ден Ленинградыште икмыняр ТЭЦ, Челябинский ТЭЦ, Сумгаитский, Комсомольский, Киевский, Николаевский, Кирово-Чепецкий, Сызранский, Орский, Карагандинский, Красноярский, Хабаровский, Кувасайский, Краснодарский да моло. Иваново районышто текстильный промышленностьлан торфеш у теплоэлектростанцийым ышташ.

Высоковольтный электросеть ден подстанций-шамыч строительствым чыла мера дене развиватлаш.

Промышленный районлаште 10—15 процент мощностян постоянный энергетический резерв ыштымашым обеспечитлен, кумышо пятилеткыште электростроительство шотышто 9 миллион киловатт мощность общий кушмашым определитлаш.

в) **Угольный промышленностьышто** каменный уголь добыча шотыштат, тугак бурый шӱй добыча шотыштат шахта-шамыч строительствым шараш. Шӱй добычын у районжо-шамычым, утларакше Уралыште, Татарский ден Башкирский АССР-ыште, Восточный Сибирьыште, Дальний Востокышто, Казахский ССР-ште, Украиныште, Киргизский ден Таджикский ССР-лаште освоитлаш. Строительство срокым чыла мера дене кӱчыкемден да писемден, утларакшым средний ден кугу огыл мощностян шахта-шамычым сооружатлаш. Пятилетийыште чылаже, действийыш 160 миллион тонным вводитлыме дене, 170 миллион тонн общий мощностян у каменно-угольный шахта-шамычым заложитлаш.

Нефтяной промышленностьышто 15 миллион тоннлан нефтеперерабатывающий завод-шамычын у мощностьшым да, тиддеч посна, 4,5 миллион тоннлан крекинг-установка-шамычым действийыш пуртымашым обеспечитлаш. Кумышо пятилеткыште решающий задачылан Волга ден Урал кокла районышто адак ик мощный нефтяной база ыштымашым шотлаш, тушто 6 миллион тонн мощностьлан нефтеперерабатывающий завод-шамычым ышташ. Нефть добычын у районлаштыже—Волга ден Урал коклаште, Сибирьыште, Дальний Востокышто, Украиныште, Средний Азийыште да Казахский ССР-ыште—геолого-поисковый ден разведочный паша шарымашым обеспечитлаш.

Торфяной ден **сланцевый** промышленность шотышто капитальный пашан кӱлеш кушмашыжым обеспечитлаш. Торфодобычын сезонностьшым пытарашлан основым пыштыше торфым искусственно обезвоживатлыме завод-шамыч строительствым предусмотритлаш. Кок-кум коксовый завод строительствым шукташ, тушто тугак химический продукт-шамыч ыштен лукмашым предусмотритлаш.

г) **Черный металлургийыште** 6 домна да кок блюминг состав дене Магнитогорский комбинат, Нижетагильский ден Петровско-Забайкальский завод-шамыч, Амурстальстрой, Запорожсталь, Азовсталь, Криворожский, Ново-Московский жестекатальный, Ново-Уральский ден Никопольский трубный завод-шамыч строительствым шукташ. Южный Уралыште (халиловский ден бакальский рудалаш) да Восточный Сибирьыште у металлургический завод-шамыч, Уралыште сварный труба завод, Сибирьыште ик трубопрокатный завод да Центрыште труболитейный завод строительствым тӱҥалаш. Лом ден металлоотходым кучылтмо базеш Средний Азий ден Закавказье районлаште верысе потребностьлан кугу огыл передельный завод-шамыч строительствым шараш. Руда-шамычым плавкылан ямдылымашым саемдышашлан 17 деч шагал огыл агломерационный лентым ышташ. Чыла действоватлыше заводлаште трудоемкий паша-шамыч механизацийым завершитлаш да производство автоматизацийым кумдан внедритлаш. Прокатын качествыжым саемдышашлан чыла завод-шамычын прокатный цехыштым кӱлеш отделочный устройство дене дооборудоватлаш. Чылаже кумышо пятилеткыште 20 у доменный конгам ышташ да Уралыште кум древесноугольный доменный конгам восстановитлаш.

Курский магнитный аномалий районышто Центрын черный металлургийжылан дополнительный база лийше шахта-шамыч строительствыш пижаш да Курский магнитный аномалий районышто металлургический завод строительствылан подготовительный мероприятий-шамычым ышташ.

Атасуйский ден Карсакпайский месторождений-шамыч шотышто промышленный разведкым ыштен пытараш.

ӈ) **Цветной металлургийыште** Прибалхашский медеплавильный комбинат, Средне-Уральский ден Блявинский комбинат-шамыч строительствым шукташ. Джезказганский ден Алмалыкский медеплавильный комбинат-шамыч строительствым, тугак Алтайыште свинцовый ден цинковый завод-шамыч строительствым шараш. Уральский алюминиевый комбинатым, Кандалакша ден Кузбассыште алюминиевый завод-шамычым действийыш пурташ да моло алюминиевый завод-шамыч строительствыш пижаш. Тихвинский глиноземный заводым, Южно-Уральский ден Северный никелевый комбинат-шамычым действийыш пурташ. Свинецым, цинкым, оловым, вольфрамым да молибденым производитлыме шотышто ятыр у предприятий-шамыч строительствым тӱҥалаш. Цветной прокат ден биметалл завод-шамычым, тугак алюминиевый ден магниевый сплавым перерабатыватлыме шотышто завод-шамычым ышташ.

е) **Химический промышленностьышто** у серно-кислотный завод-шамыч строительствым, утларакшым цветной металлургий да электростанций-шамычын отходящий газыштым кучылтмо базеш шараш, туковый комбинат, содовый завод, синтетический каучук завод-шамыч да шинный завод-шамыч строительствым шараш, эл мучко рассредоточитлыме 13—15 синтетический каучук заводым, 9 кордный да 16 шинный заводым действийыш пурташ. Искусственный вишкыде топливым ыштыме 2 заводым, 2 регенераторный заводым, шинный завод-шамыч пелен 15 регенераторный цехым да 2—3 асбестовый изделий заводым ышташ.

Каучуконос-шамыч переработкым тичмашын обеспечиватлыше производственный базым ышташ.

ж) СССР-ын европейский ужашыже гыч восточный районлашке, Средний Азийысе республиклашке **цемент** шупшыктымашым чарнаш, тидлан чылаже 4,8 миллион тоннлан средний ден кугу огыл мощностян у цементный завод-шамычым, тиде шотышто Дальний Восток, Сибирь, Казахский ССР, Средний Азий республика-шамыч районлаш да Уралеш ышташ.

з) Действоватлыше да кумышо пятилетийыште ышталтше предприятий-шамычым промышленный сырье запас дене обеспечиватлыше да Союзын чыла районлаштыже ончыкылык ийышке куснен толшо у промышленный запас резервым обеспечиватлыше **геолого-разведочный пашам** шараш.

и) **Чодра промышленостьышто** Соликамский, Кондопожский, Камский, Марийский, Красноярский, Соломбальский, Архангельский, Льговский, Комсомольский, Котласский целлюлозно-бумажный комбинат-шамыч да Киров районышто газетный кагаз фабрика строительствым шукташ да нуным действийыш пурташ. У целлюлозно-бумажный, лесохимический, фанерный, древообрабатывающий предприятий-шамыч да древесина гидролиз завод-шамыч строительствым шараш. Союзын европейский ужашыштыже северный ден северо-западный районлаште, Уралыште да Дальний Востокышто лесозаготовкын писын развиватлалтмыжым предусмотритлаш. Европейский Северыште, Сибирьыште, Дальний Востокышто лесопильно-деревообрабатывающий промышленностьын мощностьшым виянгдаш. Союзын европейский ужашышкыже Сибирь гыч чодра шупшыктымым чарнаш.

к) **Куштылго промышленностьышто** Барнаулышто, Новосибирскыште да Кузбассыште у хлопчато-бумажный фабрика-шамычым действийыш пурташ, тугак прядений ден ткачество коклаште диспропорцийым пытарашлан тошто текстильный районлаште кугу огыл прядильный фабрика-шамыч строительствым осуществитлаш, Ташкентский хлопчато-бумажный комбинатын кокымшо очередьшым, Ленинаканский прядильный фабрикым, Киевский ден Семипалатинский суконный комбинат-шамычым, Калининыште резиновый подошва заводым да Казаньыште искусственный коваште заводым действийыш пурташ. Средний Азийын республиклаштыже, Западный Сибирьыште да Казахский ССР-ыште у текстильный фабрика-шамыч строительствым, тугак ятыр у трикотажный ден чулочный фабрика-шамыч, кугу огыл льняной комбинат-шамыч, кожевенный завод-шамыч, обувной ден шелковый фабрика-шамыч да янда ате ыштыше предприятий-шамыч строительствым шараш.

л) **Пищевой промышленностьышто** Орскышто, Энгельсыште, Улан-Удеште, Иркутскышто, Хабаровскышто, Свердловскышто, Ивановышто, Нальчикыште, Куйбышевыште, Днепропетровскышто, Ворошиловградыште, Ашхабадыште, Сталинабадыште мясокомбинат-шамычым тичмашын ыштен шукташ да действийыш пурташ; Елань-Коленошто, Жердевкыште, Советскыште (Курский область), Алма-Аташте, Ново-Троицкыште, Гниваньыште (Винницкий область), Шполышто (Киевский область) сахарный завод-шамычым да Армянский ССР-ыште ик сахарный заводым тичмашын ыштен шукташ да действийыш пурташ.

Ятыр у спиртзаводым, маслозаводым, нугыдемдыме да кукшо шӧр заводым, кондитерский ден чайный фабрика-шамычым ышташ. Средний мощностян у мясокомбинат, сахарный завод, хлебозавод ден холодильник-шамыч, табачный фабрика ден мыловаренный завод-шамыч строительствым шараш.

Рыбный промышленностьышто морской рыболовный флотым кугемдаш да Комсомольскышто, Хабаровскышто, Москваште да Муйнакыште рыбный комбинат-шамыч; Балхашыште, Мангистаушто, Ахтарыште, Совгаваньыште, Петропавловск-на-Камчаткыште холодильник-шамыч да ДВК-ште 20 тыгыде холодильник; Мурманскыште, Николаевск-на-Амуреште да Петропавловск-на-Камчаткыште

(Мучашыже 4-ше страницыште)

55

ВСЕСОЮЗНЫЙ КОММУНИСТИЧЕСКИЙ (большевик-шамыч) ПАРТИЙЫН XVIII С'ЕЗДШЕ

В. МОЛОТОВ ЙОЛТАШЫН ДОКЛАДШЕ ПОЧЕШ ВКП(б) XVIII С'ЕЗДЫН РЕЗОЛЮЦИЙЖЕ. (Мучаш)

судоверфь-шамыч строительствым шукташ. Камчатка, Охотск ден Аянск район-шамычым рыбный промышленность Наркомат денат, тугак краевой да областной организаций-шамыч денат освоитлыме утларак писе темпым предусмотритлаш.

м) **Местный промышленностьышто** да промкооперацийыште верысе сырье ден верысе топливо базеш тыгыде предприятий-шамыч строительствым шараш.

н) **Городской строительствыште** жилищный строительство шотышто да ола ден промышленный центр-шамычым благоустроитлыме шотышто паша шарымашым обеспечитлаш. 50 олаште у водопроводым, 45 олаште канализацийым, 8 олаште трамвайым ышташ.

Городской озанлык газификацийым развиватлаш. У трамвайный вагон-шамыч шотым 2.900 единицылан шукемдаш, Москвалан, Ленинградлан, Киевлан да СССР-ын моло шолдра олаже-шамычлан эн у конструкциян 4-осный вагон-шамыч производствым обеспечитлаш. Городской ден междугородний автотранспортым развиватлымашке посна вниманийым обратитлаш, автобус-шамыч шотым 27 тӱжем единицылан кугемдаш да пассажирский ден грузовой такси применитлымашым максимально развиватлаш. Москваште, Ленинградыште, Киевыште да моло шолдра олалаште троллейбусный движенийым шараш да тидын дене келшышын троллейбус - шамыч производитлымашым шукемдаш, тиде шотышто кок этажан троллейбус-шамычым массовый ыштен лукмашым организоватлаш.

Приниматлыме план дене келшышын Москва ден Ленинградым умбакыже развиватлымашым да реконструироватлымашым обеспечитлаш. Москваште кумышо очередь метро строительствым шукташ.

Кумышо пятилетка мучашлан Совет Дворец сооружитлыме шотышто тӱҥ строительный пашам пытараш.

о) **Ял озанлык** шотышто у МТС-шамычым ыштыме денат, тугак тошто МТС-шамычым разукрупнитлыме денат 1.500 МТС строительствым шукташ. Трактор-шамычлан, комбайн-шамычлан да моло ял озанлык машина - шамычлан кӱлшӧ ремонтный базым обеспечитлаш. Совхозлаште вольык ашнымым тичмашын обеспечитлаш ситышын животноводческий оралте-шамыч строительствым шараш.

Ирригаций ден мелиораций шотышто шолдра ирригационный ден осушительный строительство дене тӱҥалме чыла пашам пытараш: Вахш, Колхида, Невинномысский канал, Мургабский оазис. Заволжьеште оросительный система строительствым тӱҥалаш, засуха районласе ял озанлыкыште производственно - технический базым пеҥгыдемдаш.

п) Кумышо пятилеткын первой пелыштыжак киндым бунтылаште аралымым тичмашын пытараш йӧным ыштен, 10 миллион тонн утла продуктлык общий мощностян у зерновой **элеватор** ден **склад-шамыч** сетьым ышташ.

5. Производственный мощность-шамыч строительствын да действийыш пуртымо срокшым писемдышашлан, тугак у предприятий-шамычым элын основной экономический районлаже еда рассредоточитлашлан лийын, ВКП(б)-ын XVIII с'ездше строительствыште **гигантоманий ваштареш** решительно **кучедалаш** да ССР Союз калык озанлыкын чыла отраслыштыже средний ден кугу огыл предприятий-шамычым ыштымашке кумдан вончаш требоватла. Промышленный строительствыште утыжо дене агысыр специализациян предприятий-шамыч ыштымашым допускатлаш огыл да экономический район-шамыч кӧргыштӧ предприятий-шамыч кооперироватлымашым организоватлаш.

С'езд практикыш **строительствын скоростной методшо-шамычым** решительно пурташ кӱлмашке вниманийым обращатла, тидлан строительный индустрийым развиватлаш, территориальный строительный организаций-шамычым чыла мера дене пеҥгыдемдаш, строительный индустрийым калык озанлыкын почеш кодшо гыч ончыл отраслышкыже савыраш, комплексный механизацийым кумдан развиватлаш да стандартный строительный деталь ден конструкций-шамычым применятлаш, тидлан кӱлшӧ предприятий-шамычым строитлаш требоватлалтеш.

Палемдыме строительный паша программым шукташлан кумышо пятилеткылан строительствыште **труд производительностьын** 75 процентлан кушмыжым да кумышо пятилетка мучашлан строительный пашан стоимостьшым кокымшо пятилетка мучашысе уровень дене таҥастарымаште 12 процентлан волтымым определитлаш.

IV. Кумышо пятилеткыште шемер-шамычын материальный ден культурный уровеньыштым умбакыже нӧлтымӧ план.

Первый ден кокымшо пятилеткым шуктымаш Советский Союзын обороноспособностьшым пеҥгыдемдыме ден пырля калык озанлыкын пеш кугу нӧлталтмыжым да социалистический преобразованийжым велэ огыл, но СССР калык-шамычын материально - культурный уровеньышт кугун нӧлталтмымат означатлен.

Кумышо пятилетка кӱлеш сатушто, продуктышто, жилищылаште, населенийын бытовой ден культурный обслуживанийыштыже шемер-шамычын кӱлешлыкыштым да йодмыштым адакат утларак кӱкшын удовлетворитлымашым обеспечитлышаш. Кумышо пятилеткым шуктымаш, тидын дене пырля, СССР-ыште производительный вийын умбакыже развиватлалтмыжлан, социалистический обществын благосостояниже ден культуржылан куатле материальный базым ыштымаште ончыко пеш кугу у ошкылым обеспечиватла. Ынде безработицым пытарыме да ялыште кӱчызылыкым ликвидироватлыме нерген огыл ойлалтеш,—тидым ме тичмашын да йӧршешлан пытарен улына. Ынде задача шемер-шамычын тугай благосостояниештым да культурностьышт нӧлтымым ыштымаште, кудо советский калыкын кушшо йодмашыжлан отвечатла, кудо капитализмын эн поян элже-шамычлан шуаш лийдыме да социализмын вийже настоящий пеледалтмаш, у, социалистический культурын пеледалтмыже тӱҥалмым означатла.

Пашазе-шамычын да ялысе шемер-шамычын материальный ден культурный уровеньышт нӧлталтме шотышто кумышо пятилеткылан тыгай заданий-шамычым ВКП(б)-ын XVIII с'ездше устанавливатла.

1. а) СССР **шемер-шамычын потреблениештым** пашазе, кресаньык ден служащий-шамычын доходышт кушмо дене келшышын, иктат пелэ гана деч утла кугеммаш.

б) Калык озанлыкын чыла отраслыштыжат кумышо пятилеткын мучашыжлан **пашазе ден служащий-шамыч шотын** 1937 ийысе дене таҥастарымаште 21 процентлан, кокла пашадарын 37 процентлан да пашадар фондын 67 процентлан кугеммышт.

в) Оласе ден ялысе шемер-шамычын **культурно-бытовой обслуживанийыштлан** государственный расходын, вес семынже социальный страхований шотышто расходын да просвещенийлан, здравоохранениилан, шуко икшыван ӱдрамаш-шамычлан пуэдаш пособийлан да пашазе ден служащий-шамычым культурно-бытовой обслуживатлымылан затратын нӧлталтмыже, жилищный ден коммунальный строительствылан государственный затрата деч посна,—1937 ийысе 30,8 миллиард теҥге олмеш 53 миллиард теҥге марте,—1,7 ганат утла кушмаш.

г) Колхозлаште труд производительностьын кушмыжо дене, чыла ял озанлык культурын урожайностьшо нӧлталтме дене да животноводствын продуктивностьшо кугемме дене **колхозник-шамычын доходышт** ятыр кугеммаш.

д) **СССР пашазе классын культурно-технический уровеньжым** инженерно-технический труд пашаеҥ-шамычын уровеньышт марте нӧлталме исторический задачым шуктымаште ончыко серьезный каймашлан мероприятий-шамычын кумда кругыштым проводитлымаш.

е) Олаште всеобщий **средний обучениймым** шуктымаш, ялыште да чыла национальный республиклаште всеобщий семилетний средний обучениймым завершитлымаш, оласе ден пашазе поселкыласе начальный ден средний школлаште тунемше-шамыч шотым 8,6 гыч 12,4 миллион марте, а ял верлаште 20,8 гыч 27,7 миллион марте кугемдышашлан йоча-шамычым десятилетний обучений дене охватитлымашым шараш.

ж) Шушаш ийлаште тӱҥ вниманий высший образованийын качествыжым нӧлталмашке обращатлалтше маҥын ВУЗ ден ВТУЗ-лаште тунемше-шамыч контингентым 650 тӱжем еҥ марте нӧлталаш.

з) Стационарный ден моло звуковой киноустановка - шамычым кумдан организоватлыме да куд гана кугемдыме дене **кинотеатр, клуб, библиотека**, культура пӧрт ден читальня-шамыч **сетьым** кугемдымаш.

и) Здравоохранениилан государственный затратым 1937 ийысе 10,3 миллиард теҥге гыч 1942 ийыште 16,5 миллиард теҥге марте кугемден, шемер-шамыч **здравоохранений шотышто**, больничный полышым саемдыме шотышто, санитарно-профилактический мероприятий-шамычым шарыме шотышто, аза ыштыше-шамычлан родильный полышым пумо шотышто да детский больница-шамычым шарыме шотышто, труд аралымым нӧлтымӧ да пашазе отдых ден физкультурым организоватлыме шотышто пашам ятыр виянгдымаш. Постоянный ясле ден йоча садлаште вер шотым 1937 ийысе 1,8 миллион олмеш 1942 ийыште 4,2 миллион марте кугемдаш.

к) Кумышо пятилеткыште 35 миллион квадратный метр у жилой площадым действийыш пуртымо дене ола ден пашазе поселкылаште **жилищный строительствым** виянгдымаш.

2. Шемер-шамыч илышын материальный уровеньжым нӧлталашлан лийын кумышо пятилеткыште культурный советский торговлым чыла мера дене развиватлымашым обеспечитлаш да тидын дене келшышын установитлаш:

а) Государственно-кооперативный **товарооборот** об'емым 1937 ийысе 126 миллиард теҥге олмеш 1942 ийыште 206 миллиард теҥге марте кугемдаш, столовой, ресторан, кафе ден буфет-шамычын оборотыштым кок гана кугемдаш.

б) Пӱтынь торговый пашам саемдыме дене (холодильный озанлык, торговый база ден склад-шамыч строительство, сату доставка ден завоз), писын кушшо ял озанлык районлаште кресаньык - шамычын бытовой, ремонтный да строительный пашаште кушшо кӱлешлыкыштым обслуживатлыме сатуан кевыт ден магазин-шамыч сетьым поснак развиватлыме дене розничный государственно-кооперативный **торговый сетьын** 38 процентлан кушмашыже.

3. С'езд кумышо пятилеткыште **калык доходын** 1,8 гана кушмашыжым определятла да тидлан лийын населений ден государствын кушшо доходышт дене калык потреблениийн кӱлешлыкшымат, тугак калык озанлыкын развитийыштыже, обороноспособностьым пеҥгыдемдымаште да кӱлеш государственный резерв-шамычым ыштымаште государственный кӱлешлыкымат обеспечитлаш тичмаш йӧным устанавливатла.

Калык озанлыкысе чыла отрасль-шамычын пеш кугун нӧлталтмышт калык озанлыкым планироватлыме да учетым организоватлыме шотышто чыла пашам умбакыже саемдаш требоватла. Плановый пашам перестроитлымашын центральный задачыжлан план-шамыч темыме шотышто проверкым организоватлымаш лийын шога, тыге озанлыкыште диспропорций лийшашым предупреждатлаш, план-шамычым темашлан у резерв-шамычым вскрыватлаш да план-шамычым фактически темыме результат-шамыч почеш посна отрасль ден район-шамыч шотышто коррективым пурташ йӧн лийже.

Бюджетно-кредитный пашам умбакыже саемдаш, хозрасчетым умбакыже пеҥгыдемдаш, бесхозяйственность ваштареш кучедалмашым виянгдаш, нелэ индустрийын да калык озанлыкысе моло отрасль-шамычын рентабельностьышт уровеньым нӧлталаш, социалистический производство основеш, товарооборот виян развиватлалтме да калыкын материальный илыш уровеньже общий нӧлталтме основеш советский теҥгем пеҥгыдемдаш кӱлмым с'езд подтверждатла.

* * *

Кумышо пятилетний план дене шындыме задача-шамычым безусловно шукташлан лийын ВКП(б)-ын XVIII с'ездше чыла партийный, советский, хозяйственный ден профсоюзный организаций-шамыч деч требоватла:

а) Хозяйственный руководствын живой оперативностьшым да деловитостьшым, руководитель-шамычын пашаштым кадр-шамычым правильно подбиратлымашке, партий ден правительствын установитлыме заданий-шамыч исполнятлымым кажне кечын фактически проверятлымашке чумырымым;

б) Труд производительностьын кушмыжым кӱлеш семын материально поощрятлыме дене, пашазе, мастер ден инженерно-технический пашаеҥ-шамычын пашадарыштым правильно организоватлаш;

в) Предприятий ден учреждений-лаште чыла шемерын пеҥгыде трудовой дисциплинжым да кӱкшӧ труд производительностьшым обеспечиватлыме дене социалистический соревнований ден стахановский движенийым шараш.

Колхозный строительствыште задача-шамыч тыште улыт: ял озанлык артель-шамычым организационно-озанлык шотышто умбакыже чыла мера дене пеҥгыдемдымаште, колхозын общественный собственностьшым развиватлымаште да пеҥгыдемдымаште, колхозный животноводческий ферма-шамычым, общественный оралте-шамычым, общественный страховой фонд-шамычым да колхозный собственностьын моло видше-шамычым развиватлымаште, тидыже ял озанлыкым да колхозный крестьянство илышын материально-культурный уровеньжым умбакыже нӧлталме основа лийын шога. Тидын дене келшышын ял озанлык артель Уставым нарушитлымаш ваштареш кучедалмашым виянгдаш кӱлеш, посна колхозник - шамычын приусадебный озанлыкыштым, приусадебный мланде участкыштым да вольыкыштым незаконно шарымашым допускатлаш огыл,—тиде колхоз-шамычын интересыштым нарушатлымашке наҥгая, колхозный дисциплиным пеҥгыдемдашлан мешая. Колхозный дисциплиным умбакыже пеҥгыдемден шогаш да колхозник-шамычын пӱтынь массышт коклаште соответствующий воспитательный пашам виянгдаш, колхозлаште труд производительностьым нӧлталаш да пашам сайынрак ыштыше колхозник-шамычым поощрятлаш, тугак звено - шамычым организоватлымашке кумдан вончаш кӱлеш. Дисциплиным умбакыже пеҥгыдемдышашлан, труд производительностьым нӧлталшашлан да кажне колхозниклан колхозын доходшым кугемдышашлан лийын, тугак промышленностьым умбакыже развиватлышашлан, элыште сатум шукемдышашлан да промышленный предприятий-шамычым колхозник-шамыч гыч пашазе кадр-шамыч дене снабжатлышашлан лийын,—тышке шуаш кӱлеш: колхоз-шамыч колхозник-шамычым промышленный предприятийлашке паша ышташ систематически колтен шогышт, эн первояк нуным, кӧ колхоз пашаште шагал кучылталтыт, шагал трудоденьым иметлат да сандене колхозым обременятлат.

Кумышо пятилеткын задачыже-шамычым шукташлан контрреволюционный вредительствын последствийжым, фашизм ден иностранный капиталын шпионо-троцкистско-бухаринский агентыштым тичмашын ликвидироватлаш, коммунизмым ыштыме шотышто чыла пашаште большевистский бдительностьым нӧлталаш да партийын тидын нерген ончыктымыжым эреак шарнаш кӱлеш: кызытеш внешний капиталистический окружений уло гын, иностранный государство-шамычын разведкышт мемнан элым локтылашлан, пакоститлашлан да луштарашлан, СССР-ыште коммунизмын кушшашыжлан мешаяшлан мемнан дек вредитель, диверсант, шпион ден убийца-шамычым колтылаш тӱҥалыт.

Кумышо пятилетний планын пеш кугу задачыже-шамычым шуктымаш пашазе-шамычын, кресаньык-шамычын да советский интеллигенцийын кровный интересышт дене тунар чак кылдалтын, тудым шуктымым обеспечиватлымаш, эн ончычак, мемнан деч—коммунист ден непартийный большевик—руководитель-шамыч деч, да утларакшым трудым организоватлаш да шемер-шамычын коммунистический воспитанийыштым нӧлталаш мемнан моштымына деч зависитла. Мемнан чыланна деч, руководитель-шамыч деч да рядовой пашазе, служащий ден колхозник-шамыч деч, эн ончычак, шке обязанность дек сознательный отношений, честный труд да кумышо пятилетний план сеҥгыже маҥын, коммунизмын тичмашын сеҥымыже корнышто Советский Союз у гигантский ошкылым ыштыже маҥын почеш кодшо-шамычлан полшымаш требоватлалтеш. Кызытсе условийыште, кунам СССР-ыште озанлыкын социалистический формыжо-шамыч, социалистический собственность, трудын социалистический организацийже безраздельно господствоватлат, кунам мемнан пашан успехшылан мемнан государствын, калыкын да чыла шемер-шамычын пайдалыкыштлан пашаште коммунистический сознательность решающий значенийым налеш,—пашам большевистски ыштен моштышо, шемер-шамычын культурностьыштым да коммунистический сознательностьыштым нӧлталшаш верч большевистски кучедалын моштышо советский интеллигенцийын рольжо гигантски кӱза. Ынде, СССР-ыште социалистический обществын политический ден экономический позицийжым йӧршешлан пеҥгыдемдыме деч вара, производствын техникшым освоитлыше кадр-шамыч пашам решатлат, коммунизмын тичмашын сеҥымыже верч великий кучедалмаштышт шемер масса-шамычым вуйлатыше советский культурный вий-шамыч пашам решатлат.

Капиталистический эллаште уремлашке у миллион безработный-шамычым луктын кудалтыше, капиталлан подневольный шемер масса-шамыч коклаште кӱчызылыкым да отчаянийым виянгдыше, у мировой экономический кризис обществым эре келгынрак раз'едатла. Капитализм станыште фашистский эл-шамыч шкеныштын внутренний кровавый террорышт дене да Европысо да Азийысе ятыр элын участвоватлыман кокымшо империалистический войнаш конден шуктышо да умбакыжым шарлыме дене лӱдыктышӧ внешний империалистический агрессийышт дене тоным пуат. Тиде чылажат капитализмын общий, эмлен шукташ лийдыме кризисше виянгмын, капитализмын паразитически шӱймыжын, тудын крахше лишеммын бесспорный признакше. Сандене мемнан обязанностьна, политически да экономически шке йолжо ӱмбак йӧршеш шогал шуктышо, тичмаш виян да шкенжын сеҥымашыжлан ӱшанле, чыла эллысе шемер-шамычын шкеныштын вашке утаралтшашыштлан ӱшаным да бодростьым шочыктышо первый социалистический обществын строительже-шамычын обязанностьышт ответственныйрак. Кумышо пятилетний планым шуктымаш капитализм дене исторический соревнованийыште коммунизмын чылам сеҥыше вийжым эн сайын ончыкта.

ВКП(б)-ын XVIII с'ездше чыла большевик-шамыч деч да коммунизм строитель-шамычын пашаштлан чыла преданный-шамыч деч кумышо пятилетний планын сеҥышашыже верч кучедалашлан пашазе-шамычым, колхозник-шамымычым, интеллигенцийым Ленин—Сталин партийын великий знамяже дене эше утларак сплотитлашлан чылам ышташ требоватла.

Сталин йолташын докладшым изучатлат

Юринский „Выдвиженец“ промартельын столярный цехыштыже партийын славный XVIII с'ездым сеҥымаш дене вашлийшаш верч комсомольский бригадым организоватлыме ыле. Тиде бригадым комсомолец-стахановец В. Шишкин йолташ вуйлатен.

Бригада налме обязательствыжым шуктен. Социалистический соревнований ден стахановский движенийым кумдан шарыме негызеш ятыр ударник да стахановец-шамыч кушкыныт. Теве комсомолец-шамыч Шишкин, Ятрушкин, Иванов да молат паша нормым 110 гыч 130 процент марте теменыт. Тыге комсомольский бригада ВКП(б)-н XVIII с'ездшым почмо кечылан I-ше квартал планым 120 процентлан темен.

Маркожтрестын утиль цехшат 8-ше мартлан I-ше квартал заданийым 103,8 процентлан темен да партийын с'ездшым у производственный нӧлталтмаш дене вашлийын. Маркожтрестын посна стахановецше-шамыч Тяпин, Куклев, Тодин да молат паша нормым 175 гыч 295 процент марте теменыт. I кварталыште маркожтрест 51568 теҥгеаш сай качестван прокукцийым луктын.

Предс'ездовский соревнованийыште Тяпинын, Кавалярован да Гувернатора йолташ-шамычын бригадышт поснак ойыртемалтыч. Нунын бригадышт коваште чиалтыме квартальный заданийым 338 процентлан теменыт.

Кызыт маркожтрестын пашазыже-шамыч Сталин йолташын докладшым да с'ездовский моло материалым изучатлат. Пашазе-шамыч предс'ездовский соревнованийыште ыштен шуктымо нӧлталтмашыштым пеҥгыдемден II-шо квартал заданийым жап деч ончыч темышаш верч кучедалыт. Теве портышкем ыштымаште Галин йолташ кечаш паша нормым 459 процентлан темен да у рекордым ыштен.

Ник. Булыгин.

С'ездым сеҥымаш дене вашлийыныт

„Ударник“ колхозын членже комсомолец Царегородцев В. (Роҥго район) предс'ездовский соцсоревнованийыш ушнен, ВКП(б)-н XVIII с'ездшым чодра ямдылымаште тысячник радамыш ушнен вашлие. 10 мартлан 1000 кубометр чодрам ямдылен.

Тыгак доруполномоченный Иванов П. партийын XVIII с'ездшым корно ачалыме планым 100 процентлан темен вашлие.

Никитин С.

МЕМНАН КРИТИКА ПОЧЕШ

1939 ий 24 февральыште 18 номеран „Рвезе Коммунист“ газетеш „Нуно обидеш кодын огытыл“ вуймутан М. Соколовын статьяжым печетлыме ыле.

Тиде статьям ВКП(б) Роҥго райком терген налын, тыге увертара: материал чыныш лектын. „Социализм верч“ Роҥго районный газет редакцийын ответственный редакторжо Николаев йолташ ВКП(б) ЦК-н, СССР СНК-н да ВЦСПС-н трудовой дисциплиным упорядочитлыме нерген лукмо постановленийыштым нарушатлен. Тудын нерген ВКП(б) райком заседанием обсудитлыме. Кӱшнӧ ончыктымо постановленийым нарушатлымыжлан М. Н. Николаевлан выговорым пумо да личный делашкыже заноситлыме. Тиддеч вара тудын могырым постановленийым изиш гына нарушатлымаш факт лиеш гын, ВКП(б) радам гыч лукталтеш да судыш пуалтеш.

Отв. редактор—

К. А. ЛЕНСКИЙ.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: Мар. АССР, г. Йошкар-Ола, Дом Советов, 4 этаж, комната № 70, телефон № 90. Упол. Главлита Мар. АССР А—242. Йошкар-Ола, 1-ая типография Маргосиздата.